



Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2023-03-02
Diarienummer N160-0080/23

Handläggare: Gunilla Martinsson, Sofia Tillman
gunilla.martinsson@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss - motion om handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborg

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tillstyrker motion om handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborg stad.
2. översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.
3. förklarar beslutet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har remitterat en motion gällande en handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborgs Stad. Ärendet har sänts till äldre samt vård- och omsorgsnämnden för yttrande. Nämnden ska komma in med sitt svar senast den 5 maj 2023. Handlingsplanen bör enligt motionen innehålla förslag till åtgärder som berör digitalisering, välfärdsteknik, välfärdstjänsternas omfattning och kompetensförsörjning. Den ska även ta hänsyn till områden med särskilda utmaningar, såsom Södra Skärgården och särskilt utsatta områden.

Sverige befinner sig i en befolkningsmässig förändring med en snabbt ökande åldrande befolkning som inte bara påverkar hälso- och sjukvårdssektorn utan samhällets sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska utveckling.¹ Denna utmaning är sammanlänkad med flera folkhälso-, ekonomiska- och miljömässiga kriser. Utmaningarna ställer höga krav på förändring vad gäller målsättningar och infrastruktur. Utmaningarna kan vändas till möjligheter i Göteborg om Göteborgs Stad agerar tillsammans med forskning, näringsliv, föreningsliv och civilsamhälle. Göteborgs Stads utmaning är inte unik och staden kan fortsätta att lära av andra städer och samhällets omställningsarbete i världen.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har en plan för att möta befolkningsutvecklingen men kan inte möta den demografiska utmaningen utan gemensamma mål och prioriteringar som gäller för hela staden. Förvaltningen föreslår att nämnden ställer sig positiv till förslaget om en gemensam handlingsplan, men ser behov

¹ Ekonomirapporten, december 2022, SKR.

av ett arbete som förenar redan befintliga program och handlingsplaner i staden och tar ett helhetsgrepp för Göteborgs Stad. En gemensam satsning för att möta befolkningsutvecklingen kräver riktade budget- och lönesatsningar för de yrkesgrupper som blir viktigast där vårdbiträden, undersköterska och sjuksköterska särskilt berörs. Arbetet bör vara långsiktigt och robust över tid för att kunna vara hållbart och ge effekt. En handlingsplan för Göteborgs Stad som ska ta sig an den befolkningsmässiga utmaningen bör involvera samtliga aktörer i staden för att öka förmågan till gemensamt kraftfullt agerande.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Den befolkningsmässiga utmaningen med en snabbt ökande åldrande befolkning kommer att påverka hela samhällsekonomin. Den demografiska utmaningen påverkar kommuners och regioners ekonomi. Det gör även den höga inflationen liksom de ökade energipriserna, räntekostnaderna och pensionskostnaderna.

När behovet av stöd i form av vård och omsorg kraftigt ökar innebär det ökade kostnader för drift, personalresurser och investeringar, vilket tydligt påverkar hela välfärdssektorn och det kommunala uppdraget. För att kunna möta framtiden bedömer förvaltningen att kompetensförsörjning behöver vara en utgångspunkt för att en gemensam satsning på att möta befolkningsutvecklingen kräver riktade budget- och lönesatsningar för staden. Att arbeta för åldersvänliga städer och samhällen framhålls som en viktig del i omställningen och är ett arbete som involverar alla samhällsaktörer och invånare.

Förvaltningens bedömning är att en sammanhållen plan för Göteborgs Stad är avgörande för den ekonomiska utvecklingen. Planen ska bidra till hur staden gemensamt kan ta vara på möjligheterna i befolkningsutvecklingen på både kort och lång sikt

Bedömning ur ekologisk dimension

Växande städer med en förändrad befolkningsmässig profil bidrar till påfrestningar på ekosystem. Det påverkar sanitetslösningar, energianvändning och avfallshantering. En hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering inklusive bostäder, offentliga platser såsom parker och torg, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering.

Bedömning ur social dimension

Den befolkningsmässiga förändringen med en snabbt ökande åldrande befolkning riskerar att öka ojämlikheten i samhället.² Kriserna kan orsaka ökad konkurrens om resurser och kräver djup förståelse om vilka prioriteringar som ökar den sociala hållbarheten.

En kraftigt ökad belastning på hälso- och sjukvård ger konsekvenser som påverkar vilka prioriteringar som görs och riskerar ojämlik tillgång till vård- och omsorg.³ Det kan i förlängningen även påverka samhällets medel och resurser för skola och barnomsorg.

Merparten av 1,3 miljoner svenska anhängigvårdare kombinerar detta med lönearbete. Cirka 40 procent av yrkesverksamma anhängiga upplever en minskad arbetsförmåga till följd av anhängigvårdandet. En nyligen avlagd handling vid Linnéuniversitet visar att var

² World Social Report 2020, Inequality in a rapidly changing world, UN Nations, Department of Economic and Social Affairs. [article viewer | United Nations iLibrary \(un-ilibrary.org\)](#) hämtad den 20230322

³ [Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och tandvård \(socialstyrelsen.se\)](#)

tredje upplever att det är svårt att studera eller göra karriär på grund av anhörigskapet. En stor del av anhörigvården bedrivs av kvinnor vilket i sin tur påverkar jämställdhet vad gäller heltidsarbete.⁴

Förvaltningens bedömning är att en gemensam handlingsplan för Göteborgs Stad som tar sig an och möter dessa utmaningar kan ha stor betydelse för enskilda göteborgare, familjer och grupper i alla åldrar. Göteborgs Stad behöver med stöd av forskningsunderlag, statistik och fördjupade omvärldsanalyser ta fram kunskapsunderlag och ekonomiska konsekvensanalyser som vägleder i att göra kloka prioriteringar och investeringar för att öka människors hälsa och motståndskraft på både kort och lång sikt.

Samverkan

Information ges i förvaltningsövergripande samverkansgrupp den 19 april 2023.

Beslutet skickas till

Stadsledningskontoret

Bilagor

1. Motion av Elisabet Lann (KD) och Johanna Holmdahl (KD) om en handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborg, H 2022 nr 249

⁴ [Kvinnors karriärer bromsas vid vård av anhöriga - | forskning.se; Combining informal care with paid work: An exploration of working carers' situation with regards to their health status, gendered patterns of care, support and the impact of the COVID-19 pandemic](#)
Vicente, Joana 2023

Ärendet

Stadsledningskontoret har remitterat en motion gällande en handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborgs Stad. Ärendet har sänts till äldre samt vård- och omsorgsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha kommit in till stadsledningskontoret senast den 5 maj 2023.

Beskrivning av ärendet

Göteborg och hela Sverige befinner sig i en befolkningsmässig förändring med en snabbt ökande åldrande befolkning. Detta påverkar inte bara hälso- och sjukvårdssektorn utan även hela samhällets sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska utveckling. Förvaltningen bedömer att utmaningarna ställer andra och nya krav på enskilda individer och samhället idag och framöver. Det ställer krav på förändring vad gäller målsättningar i program, politik och infrastruktur.

Behålla och utveckla stadens och förvaltningens pågående arbete

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har huvudansvar för flera av Göteborgs Stads långsiktiga planer som tillsammans försöker möta de befolkningsmässiga utmaningarna. Samtliga planer ger exempel på behov av en tydlig omställning och en förflyttning där göteborgarens behov blir vägledande i prioriteringar, investeringar och insatser för hela staden.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens 10 årsplan

Förvaltningen har tagit fram en plan som sträcker sig över de kommande tio åren och som ska bidra till att möta den befolkningsmässiga utmaningen och en situation där Göteborgs Stad har fler äldre och färre i yrkesaktiv ålder. Planen ger förvaltningen riktning i det systematiska och långsiktiga arbetet genom tydliga prioriteringar. Planen är ett komplement till budget och verksamhetsnomineringar och kan revideras vid behov. Planen är indelad i tre fokusområden, "Aktivt och hälsosamt åldrande", "Hållbar vård och omsorg" och "Attraktiv arbetsgivare". Fokusområdena förväntas sträcka sig över en stor del av tioårsperioden. I planen ingår avgörande processer som är viktiga att utveckla, stärka och prioritera inom respektive fokusområde. Förvaltningen kommer att prioritera konkreta och långsiktiga aktiviteter som sträcker sig över planperioderna med digitalisering som verktyg.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens Kompetensförsörjningsplan 2022–2024

Förvaltningen har sedan 2021 arbetat med att utveckla en modell för att omhänderta utmaningen med kompetensförsörjning. Arbetet har namnet ARUBA – som står för att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla medarbetare. ARUBA-projektet har tagit fram en *Kompetensförsörjningsplan* med nio strategier som lägger grunden för att erbjuda attraktiva tjänster och ett hållbart arbetsliv. Planen är baserad på omvärlds- samt nulägesanalys, personalstatistik, samarbete med forskare och erfarenhetsutbyte mellan olika specialiteter och arbetsområden. Arbetet med att ta fram en kompetensförsörjningsplan har visat att Göteborgs Stad behöver utgå ännu mer ifrån dem som vi är till för genom analyser av hur invånarnas faktiska behov ser ut. Först när Göteborgs Stad har en tydlig bild av vad göteborgaren behöver i form av hälsa, omsorg och vård kan staden förstå vilken kompetens som behövs. Det ger möjlighet att utforma tydligare uppdrag och skapa attraktiva tjänster inför rekrytering. I slutändan bidrar det till att Göteborgs Stad blir en attraktiv arbetsgivare som kan erbjuda god vård och omsorg för sin invånare.

Göteborgs Stads plan för omställning till nära vård och omsorg 2022 - 2024

Planen ska vara ett underlag för att driva och samordna Göteborgs Stads utveckling i den pågående omställningen till nära vård och omsorg. Planen gäller för de sex socialförvaltningarna och tre utbildningsförvaltningar, samt stadsledningskontoret.

Planen ska skapa förutsättningar för att Göteborgs Stad ska kunna agera som en jämbördig part till regionen och vara en aktiv part inom den länsgemensamma strategin sin kallas *Färdplanen*, samt för att Göteborgs Stad ska kunna delta i utvecklingsinitiativ på nationell och regional nivå. Planen ska skapa ett gemensamt förhållningssätt när det gäller nära vård och omsorg och identifiera den förflyttning som behöver ske och vad den innebär för respektive förvaltning.

Aktiviteterna i planen ska skapa förutsättningar för verksamheter i Göteborgs Stad att ge en nära vård och omsorg och ge individer en sammanhängande vård och omsorg där den enskilde kan vara delaktig efter sina förutsättningar.

När aktiviteterna är genomförda ska följande effektmål/nyttor vara uppnådda:

- Ökad kunskap om nära vård och omsorg bland stadens medarbetare
- Tydligare, mer kända och bättre samordnade samverkansstrukturer
- Tydligare uppföljning av omfattning och kvalitet
- Gemensamt förhållningssätt till ansvarsgränser gentemot regionen
- Fler gemensamma arbetssätt och metoder som tillämpas

Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021–2024

I maj 2021 tog kommunfullmäktige beslut om en gemensam handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg som innehåller 21 konkreta aktiviteter. Aktiviteterna har sin grund i dialoger med seniorer i Göteborg och är framtagna och utformade av och tillsammans med tjänstepersoner från olika förvaltningar samt med invånare. Handlingsplanen för Åldersvänliga Göteborg ska utvärderas 2024 och revideras inför 2025. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen leder arbetet och bedömer att i revideringen av handlingsplanen och i det fortsatta arbetet bör samtliga åtta av WHO:s utpekade fokusområden för Åldersvänliga städer och samhällen ingå. Det inkluderar fokusområdena *arbete, sysselsättning och medborgarinflytande* samt *samhälls- och hälsovårdstjänster* utöver de sex fokusområden Göteborgs Stad redan arbetar med. Ansvaret för uppföljningen av handlingsplanen ligger hos stadsledningskontoret.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens bedömning är att det är positivt med en handlingsplan för att möta de demografiska utmaningarna i Göteborgs Stad. Förvaltningen bedömer att den demografiska utmaningen inte kan mötas utan en gemensam handlingsplan som möjliggör ett kraftfullt agerande som stad för att bevara välfärden.

Förvaltningen ser behov av ett arbete som förenar redan befintliga program och handlingsplaner i Göteborgs Stad och tar ett helhetsgrepp för staden. För att kunna möta framtiden behöver kompetensförsörjning vara en utgångspunkt för gemensamma satsningar. En gemensam satsning för att möta befolkningsutvecklingen kräver riktade budget- och lönesatsningar till de grupper som kommer att behövas mest för att

Göteborgs Stad ska kunna möta den befolkningsmässiga förändringen. Dessa grupper är vård- och omsorgsmedarbetare så som vårdbiträden och undersköterskor med flera. Göteborgs Stad behöver med stöd av forskningsunderlag, statistik och fördjupade omvärldsanalyser ta fram kunskapsunderlag och ekonomiska konsekvensanalyser som vägleder i att göra kloka prioriteringar och investeringar på både kort och lång sikt.

Förvaltningen ser behov av mål som är tidsatta, tydliga, konkreta och uppföljningsbara. Förvaltningen ser att det finns vinster med att Göteborgs Stad tar utgångspunkt i äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens långsiktiga plan för att möta den demografiska utmaningen och förvaltningens kompetensförsörjningsplan. Förvaltningen bedömer att det är viktigt att samla och bygga vidare på det arbete som redan sker med att utveckla *Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg* som ska utvärderas 2024 och revideras inför 2025 samt *Göteborgs stads plan för omställning till nära vård och omsorg 2022-2024*.

Genom att investera gemensamt och på ett strukturerat sätt i människors hälsa och välmående kan tilliten, hälsa och motståndskraften öka på både individnivå och på samhällsnivå. Samtliga Göteborgs Stads förvaltningar och bolag tillsammans med forskning, näringsliv och civilsamhälle bör omfattas av handlingsplanen. Handlingsplanen bör innehålla ett utpekat ansvar för genomförande samt delaktighet i att utarbeta planen för att Göteborgs Stad ska kunna arbeta långsiktigt och effektivt med frågan.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Simon Cederholm
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör